

הכנסת מצביעה נגד השלום!

הושג בינו ובין אדנאר, בשעתו, מפני שאשכול לא השקיע את הכסף בנגב! המסקנה, שנתקשה מדבריו: הגרמנים ממש משוגעים ליישוב הנגב, בעוד שלוי אשכול עשה קנוניה אפלה כדי להשאיר את הנגב בשממונו. לכן צדקו הגרמנים, כשהתעלמו מהסכם ואלדורף אסטוריוו.

תשובתו של ראש הממשלה

שכא תורנו לאום, כשעה לפני כן, שררה באולם אחירה של שיעמום. אמנם נכחו כארבעים איש, וגם ראש-הממשלה תפס את מקומו, אך רוב הנוכחים היו עסוקים בשיחות פרטיות או בקריאת עתונים.

התלבטנו קשה לקראת נאום זה. אחרי דיון ממושך החלטנו שלא לבזבז הזדמנות יקרה

הדבר לא ייאמן, פשוטו כמשמעו. לא קרה כדוגמתו עדיין בכנסת ישראל, ופסק אם קרה כדוגמתו אי-פעם כפרלמנט כלשהו המכבד את עצמו.

שום עתון בישראל לא מצא לנכון לדווח על כך לקוראיו, וזאת אחר ("ידיעות אחרונות"), וגם הוא עשה זאת בלא-חריז.

וזה הדבר שקרה: **ביום השני האחרון, בתום הוויכוח המדיני הגדול, היתה מונחת לפני הכנסת הצעת-החלטה לאמור:**

"הכנסת מכיעה את אמונתה בשלום, כפתרון יחיד לבעיית ישראל-ערב, וקוראת לממשלה לפעול ברוח זו."

הכנסת הצביעה נגד החלטה זו, ברוב של 43 נגד ההחלטה ו-5 בעדה, עם 32 נמנעים.

אך יכול היה לקרות דבר כזה? מה הביא להצבעה פנטסטית זו? בהגיע הדיון הממושך, בן היוםיים, לסימו, יכלה כל סיעה להציע הצעת-החלטה. כל סיעות הקואליציה הגישו במשותף הצעה שאמרה כי הכנסת רשמה לפניה את דברי ראש-הממשלה (נוסח סטנדרטי, שבא להביע את תמיכת הרוב בהכרזה ממשללית).

סיעת גח"ל הציעה לקבוע כי הנשק החדש של צה"ל אין בו כדי לקיים את איוון-הכוחות, וכי הכנסת דוחה את הסכם: המילוח עם ממשלת גרמניה. רפ"י לא הגישה שום הצעה, כנראה מתוך חוסר-סיון. אגודת-ישראל הציעה לגנות את ההסכם עם גרמניה. רק"ח גינתה את ההסכם עם גרמניה ואת "התוכניות התוקפניות של המעצמות האימפריאליסטיות, המכוננות להפלת המישטרים המתקדמים בארצות הערביות" — קרי: סוריה, בין השאר, הצעה זו עוררה זעם, מפני שלא כללה גינוי מפורש של פעולות אליפחה. מק"י הגישה הצעה ברוח דומה, ארוכה עוד יותר.

חברי הממשלה נמנעו

אם אנחנו הכינונו הצעת-החלטה מפורשת, ברוח הנאום שלנו, אך ברגע האחרון עלה בלבנו רעיון: מדוע להציע הצעה שברור מראש כי תידחה עלידי הכנסת, כמעט פה-אחרי? מדוע לא להסתפק בקריאה פשוטה לשלום, אשר הכנסת תוכל (ותצטרך) להצביע בעדה?

כך, ברגע האחרון ממש, ביטלנו את הצעתנו הקודמת. עליתי על הדוכן וקראתי את הצעתנו הנ"ל — ולרגע אחר השתררה באולם דממה נהמת. לא היתה לסיעות שהות לצאת החוצה ולהתייעץ, כי מיד לאחר מכן החלה ההצבעה. הצעת הממשלה נתקבלה ברוב של 55 נגד 25, הצעת חרות נדחתה ברוב של 61 נגד 16 (ארבעים ח"כים נעדרו). הצעות אגו"י, רק"ח ומק"י נדחו ברוב גדול עוד יותר, כך שלא טרחו אף למנות את הקולות. במתיחות ניכרת חיכו להצבעה על הצעתנו שלנו.

כשהורמו הידיים בעד ונגד, הן היו מעטות מאד. היה נידמה כאילו יש כחמשה בעד וכחמשה נגד, והרוב הגדול של הבית נמנע. ניצלתי את זכותי לבקש את מניין הקולות.

שוב הורמו הידיים — והפעם הורמו, אחרי היסוס, 43 ידיים של חלק מאנשי המערך, המפד"ל והליברלים העצמאיים נגד קריאת-השלום. בעדה הצביעו, מלבדי, רק הקומוניסטים. נמנעו: כל מפ"ם, כל גח"ל, רוב השרים (ביניהם ראש-הממשלה ושרי-החץ) וחלק מאנשי הקואליציה.

קשה היה לתאר הוכחה חותכת יותר למצב השורר בכנסת. רוב חברי הכנסת מצביעים כרובוטים, בלי כל קשר לדיעותיהם (אם יש כאלה), על פי החלטות של מוכרייה-המפלגות. כשאין החלטה נכונה, מפני שעלה דבר מפתיע, הם אבודים, כצאן שהרועה נטש אותם.

גרוע מזה: עניינים אישיים קטנוניים (במקרה זה: העובדה שהצעה זו באה מידינו) מעבירה את הכנסת על דעתה, עד כדי כך שהיא מצביעה נגד קריאה פשוטה ומפורשת לשלום — וזאת לאחר שראש-הממשלה טען בנאומו כי אין דבר אשר ישראל משתוקקת לו יותר מאשר השלום!

ומה חמור יותר: עצם ההצבעה המכעיתה, או החיך הלבבי של כמה מחברי-הכנסת, מאלה שהצביעו נגד הצעתנו, שניגשו אלי אחרי הישיבה ובירכו אותי על "טכסיס פרלמנטארי מחוכם ביותר!"

בן-גוריון: הגרמנים צדקו...

וויכוח המדיני עצמו לא הביא שום אפתעות. הוא הוכיח מה מעט ההבדל בין המפלגות השונות של המישטר הקיים. הוא התנהל בעצלתיים. אף שבראשיתו ובסופו נוכח רוב חברי הבית, היה האולם ריק למחצה עד כמעט-ריק ברוב שעות הדיון. כך, למשל, נכחו ביום השני, בשעה 12.45, מלבד היו"ר (טובה סנהדראי), הנואם (יהרר הררי, לייע) ואני רק 16 חברי כנסת, ושר יחיד (אליהו ששון).

רשימת הנוכחים: מבין 49 ח"כי המערך: 4 (רות הקסין, דויד הכהן, ביבי, אליאב). מבין 26 ח"כי גח"ל: 2 (בן-אליעזר, עוזאל). מבין 10 אנשי רפ"י: 4 (בן-גוריון, דגני, טורקיס, מתילדה גז; שהמתינו לתורו של בן-גוריון לנאום). מבין 8 ח"כי מפ"ם: 1 (שם) (טוב). כל ארבעת ח"כי אגו"י, שהמתינו לנאום איציה-מאיר לוי, ליברלי-עצמאי אחד (פנחס רוזן). לא נכח איש מן המפד"ל, פא"י והקומוניסטים.

כעבור שעתיים, בשעה 2.10, אחרי ההפסקה, כשאם איציה-מאיר לוי, נכחו חוץ ממנו, היו"ר (ישראל ישעיהו) ואני, רק 9 ח"כים נכבדים:

רשימת הנוכחים: שני חברי סיעתו של הנואם (לורנץ וגרוס), אחד מרק"ח (הנואם הבא, וילנר), 4 מהמערך (סדן, ארבל, רוטמן, ברעם), 1 מרפ"י (מתילדה גז), 1 ממפ"ם (פלד). לא נכח איש מגח"ל, המפד"ל, פא"י וז"ע, ולא נכח אף שר אחד.

לקראת הסוף עלה קצת המתח. אנשי קריית-שמונה ערכו הפגנה בלתי-חוקית בחוץ, אך הפעם נזהרו השוטרים מלפגוע בהם. שומרי-הכנסת נעלו את כל הדלתות, והייתי צריך כמעט להשתמש בכוח כדי לצאת החוצה ולדבר עם המפגינים.

שעה קלה לפני כן נאם דויד בן-גוריון — והיה זה אחד הנאוטים המדהימים ביותר ששמעתי בחיי. כי בן-גוריון טען, לא פחות ולא יותר, אלא שהגרמנים הפרו את ההסכם

לחלן נאומו של ח"כ אורי אבנרי בדיון המדיני הגדול בשבוע שעבר.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. שמונה-עשרה שנה אחרי קום המדינה נשארנו אי בודד, מזויין ומנותק במרחב עויין ואוייב.

זוהי המציאות היסודית של חיינו. כל השאר אינו אלא פועל-יוצא. ראש-הממשלה דיבר בנאומו על מירוץ-החימוש, הבלוע את מיטב פרי עמלנו. זהו סימפטום של המחלה.

חברי-כנסת בגין דיבר בפאתוס רב על השפלת כבודנו הלאומי, הכרוכה בקבלת הקיצבה הגרמנית החדשה. גם זה סימפטום של המחלה, כי לא תיתכן עצמאות כלכלית במדינה המנותקת מן המרחב הכלכלי הטבעי שלה.

כל הנאומים דיברו בוועם על הדם שנשפך על הגבול. זהו הסימפטום המכאיב ביותר. אך מהי התרופה? היכן, בכל דברי הממשלה והאופוזיציה, היכן הפתרון?

עוד תותח ועוד מטוס-קרב, כפי שמסתבר מדבריו, אדוני ראש-הממשלה? עוד פשיטה ועוד פעולת-תגמול, כפי שמסתבר מדבריו, חברי-כנסת בגין? עוד איגרת למועצת-הבטחון, מנוסחת ביד אמן?

"גדהמתי שוב מן הפסימיות..."

כבוד היושב-ראש, הקשבתי בדריכות לדברי כל הנואמים, וגדהמתי שוב מן הפסימיות היסודית, בה חזורים דברי כולם.

היו ביניהם הבדלים של נואסים. הם התוחכו בוועם על גחנים. אך כולם, כולם השלימו עם המציאות המרכזית: **שמדינת ישראל היא מיבצר במצור, ושאינו לנו כריחה אלא לחיות לנצח על חרבנו, הקובנציוו נלית או הטכנולוגית, מוכנים בכל רגע למכור את חיינו ביוקר.**

אתה, אדוני ראש-הממשלה, מנסה לחפות על פסימיות זו בדברים סתמיים על השלום אשר הוא יבוא, באחרית הימים, כמשיח על חמור לבן. אתה, חברי-כנסת בגין, מחפה על פסימיות זו בדברים רמים על שילם ונקם, המתחלפים באזהרות קודרות בפני שואה שניה.

אבל איך לשנות את המציאות הזאת מיסודה? מה לעשות כדי ליצור מציאות פוליטית חדשה?

איך לחדול מלהיות כוור-מישחק בידי אחרים, אובייקט של מגמות זרות, שדה-קרב בו מתמודדים בנייהם כוחות זרים, למען אינטרסים זרים — או לכל היותר גורם המגיב על מעשי הזולת, מבלי ליוזם דבר?

על שאלה יסודיות זו אין תשובה לממשלה, ואין תשובה גם לאופוזיציה. מבחינה זו גם אין הממשלה הזאת שונה מקודמותיה. היא ממשלת-המשך במובן השלילי של המילה — המשך האינרציה, המשך חוסר-היוזמה, המשך האימוביליות — אם כי בסגנון פחות מתגרה, וקצת יותר שקול.

"לתפוס את השור בקרניו!"

כבוד ראש-הממשלה, רבותי חברי-הכנסת — הייתי רוצה לנצל הזדמנות זו, כדי לנסות להעלות באוזניכם כמה מן הרעיונות שהתגבשו אצלנו במרוצת השנים, תוך נסיונות ומאמצים לסלול דרכים חדשות לשינוי פני הדברים.

הם גובשו תוך מגעים לאי-מעטים עם מנהיגים ערביים לאומיים מעבר לגבול, מגעים שנתקיימו גם לפני שבועות מעטים בלבד.

ברגע זה אין בעיית ארץ-ישראל עומדת ברומו של העולם הערבי. אל ניתן לתקריח-גבול, עם כל חומרתן המקומית, להסיח את דעתנו מן המציאות הבסיסית של היום. ארצות-ערב עסוקות זו עם זו, וגם בבעיותיהן הפנימיות.

ישנה אחירת-שלום בינלאומית. הנאומים נגד ישראל נאמרו מתוך שיגרה, ואיש במרחב אינו מייחס להן חשיבות אקטואלית, וזאת כמה מן הנאומים בבית זה. מירוץ-החימוש הוא פונקציה של המצב הקיים, לא גורם חדש.

נשיא מצריים דיבר על מלחמה מונעת רק כדי להסוות את הצעתו להשיג הסדר מוסכם — מוסכם בין ישראל ומדינות-ערב — לפירוז המרחב מנשק גרעיני. זרע-השלום שזרע עלידי אל-חביב בורגיבה נובט אף הוא מתחת לפני הקרקע.

זוהי שעת-בושר, אדוני ראש-הממשלה, לתפוס את השור בקרניו ולצאת ביוזמת-שלום ישראלית גדולה, מהפכנית, דרמטית — התחלה של מיתקפת-שלום מחושבת, מתוכננת וארוכת-טווח.

באיוה שטח ניתן לעשות זאת? איזה נושא נוח לפיתוח יוזמה נועזת? אני עומד להציע הצעה שאינה פופולארית — לא בבית זה ולא ברחבי המדינה. אך לא באתי לבית הזה כדי לרכוש פופולאריות.

נשלחתי הנה כדי להגיד את האמת, לפי מיטב מצפוננו, גם אם זוהי אמת מרגיזה ומכ-איבה, המקוממת נודה את הרבים, המצלצלים כדברי-כפירה.

האם זהו המוסר היהודי?

זו האמת: המפתח לשער השלום הוא בעיית הפליטים. זוהי נקודת-המוצא למיצעד ההיסטורי אל המרחב.

בן-גוריון